✨ ಭಾಗ - ೧ (ಉತ್ತರಪದ ಪ್ರಧಾನ ಸಮಾಸಗಳು)

🌸 ಕನ್ನಡ ಸಮಾಸಗಳು : ತತ್ಪುರುಷ & ಕರ್ಮಧಾರಯ ಸಮಾಸ 🌸

(Compound Words in Kannada: Tatpurusha & Karmadharaya Samasa)

🌐 gptteachers.in

ಸಮಾಸ ಎಂದರೇನು? : ಎರಡು ಅಥವಾ ಎರಡಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಪದಗಳು ಅರ್ಥಕ್ಕನುಗುಣವಾಗಿ ವಿಭಕ್ತಿ ಪ್ರತ್ಯಯವನ್ನು ಲೋಪಮಾಡಿಕೊಂಡು ಒಂದೇ ಪದವಾಗುವುದಕ್ಕೆ **'ಸಮಾಸ'** ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಸಮಾಸದ ಅರ್ಥವನ್ನು ಬಿಡಿಸಿ ಬರೆಯುವ ವಾಕ್ಯಕ್ಕೆ **'ವಿಗ್ರಹವಾಕ್ಯ'** ಎನ್ನಲಾಗುತ್ತದೆ.

೧. ತತ್ಪುರುಷ ಸಮಾಸ 🏛️

ಉತ್ತರಪದಾರ್ಥ ಪ್ರಧಾನ (ವಿಭಕ್ತಿ ಲೋಪ)

ಲಕ್ಷಣ : ಪೂರ್ವಪದವು ದ್ವಿತೀಯಾದಿಂದ ಸಪ್ತಮೀ ವರೆಗಿನ ಯಾವುದೇ ವಿಭಕ್ತಿಯಲ್ಲಿದ್ದು, ಉತ್ತರಪದದಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರಥಮಾ ವಿಭಕ್ತ್ಯಂತ ನಾಮಪದದೊಂದಿಗೆ ಸೇರಿ, ಉತ್ತರಪದದ ಅರ್ಥವೇ ಪ್ರಧಾನವಾಗಿರುವ ಸಮಾಸ.

ಸೂತ್ರ : [ದ್ವಿತೀಯಾ-ಸಪ್ತಮೀ ನಾಮಪದ] + [ಪ್ರಥಮಾ ನಾಮಪದ] ➔ ತತ್ಪುರುಷ ಸಮಾಸ!

ಸಮೃದ್ಧ ಉದಾಹರಣೆಗಳು (ವಿಗ್ರಹವಾಕ್ಯದೊಂದಿಗೆ) :

- ಮರದ + ಕಾಲು = ಮರಗಾಲು (ಷಷ್ಠೀ ತತ್ಪುರುಷ)
- ಹಾಲಿನಿಂದ + ಒಗೆದ = ಹಾಲೊಗೆದ (ತೃತೀಯಾ ತತ್ಪುರುಷ)
- ದೇವರಿಗೆ + ಪೂಜೆ = ದೇವಪೂಜೆ (ಚತುರ್ಥೀ ತತ್ಪುರುಷ)
- ಕಣ್ಣಿನಿಂದ + ಕುರುಡ = ಕಣ್ಗುರುಡ (ತೃತೀಯಾ ತತ್ಪುರುಷ)
- ಬೆಟ್ಟದ + ತಾವರೆ = ಬೆಟ್ಟದಾವರೆ (ಷಷ್ಠೀ ತತ್ಪುರುಷ)
- ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ + ಧೀರ = ಯುದ್ಧಧೀರ (ಸಪ್ತಮೀ ತತ್ಪುರುಷ)
- ತಲೆಯ + ನೋವು = ತಲೆನೋವು | ಅರಸನ + ಮನೆ = ಅರಮನೆ

೨. ಕರ್ಮಧಾರಯ ಸಮಾಸ 🌟

ವಿಶೇಷಣ - ವಿಶೇಷ್ಯ ಸಂಬಂಧ

ಲಕ್ಷಣ : ಪೂರ್ವೋತ್ತರ ಪದಗಳು ವಿಶೇಷಣ-ವಿಶೇಷ್ಯ (ಗುಣ ಮತ್ತು ವಸ್ತು) ಸಂಬಂಧದಿಂದಾಗಲಿ, ಉಪಮಾನ-ಉಪಮೇಯ (ಹೋಲಿಕೆ) ಸಂಬಂಧದಿಂದಾಗಲಿ ಕೂಡಿ, ಉತ್ತರಪದದ ಅರ್ಥವೇ ಪ್ರಧಾನವಾಗಿರುವ ಸಮಾಸ.

ಸೂತ್ರ : [ವಿಶೇಷಣ / ಉಪಮಾನ] + [ವಿಶೇಷ್ಯ / ಉಪಮೇಯ] ➔ ಕರ್ಮಧಾರಯ ಸಮಾಸ!

ಸಮೃದ್ಧ ಉದಾಹರಣೆಗಳು (ವಿಗ್ರಹವಾಕ್ಯದೊಂದಿಗೆ) :

- ಹಿರಿದಾದ + ಜೇನು = ಹೆಜ್ಜೇನು (ಗುಣ ವಿಶೇಷಣ)
- ಕೆಂಪಾದ + ಕಣ್ಣು = ಕೆಂಗಣ್ಣು (ಬಣ್ಣ ವಿಶೇಷಣ)
- ಹೊಸದಾದ + ಕನ್ನಡ = ಹೊಸಗನ್ನಡ (ಸ್ಥಿತಿ ವಿಶೇಷಣ)
- ಕಿರಿದಾದ + ಬೆರಳು = ಕಿರುಬೆರಳು | ಬಿಳಿದಾದ + ಕೊಡೆ = ಬೆಳ್ಗೊಡೆ
- ತಾವರೆಯಂತಹ + ಕಣ್ಣು = ತಾವರೆಗಣ್ಣು (ಉಪಮಾನ ಕರ್ಮಧಾರಯ)
- ಕಮಲದಂತಹ + ಮುಖ = ಕಮಲಮುಖ | ಮುತ್ತಿನಂತಹ + ಮಾತು = ಮುತ್ತುಮಾತು
- ಇನಿದಾದ + ಸರ = ಇನ್ಸರ | ಹಿರಿದಾದ + ಮರ = ಹೆಮ್ಮರ

🔍 ತತ್ಪುರುಷ ಮತ್ತು ಕರ್ಮಧಾರಯ ಸಮಾಸಗಳ ಮುಖ್ಯ ವ್ಯತ್ಯಾಸ :

• ತತ್ಪುರುಷ ಸಮಾಸದಲ್ಲಿ ಪೂರ್ವಪದವು ವಿಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಕೂಡಿರುತ್ತದೆ (ಮರದ + ಕಾಲು = ಮರಗಾಲು). ಆದರೆ ಕರ್ಮಧಾರಯ ಸಮಾಸದಲ್ಲಿ ಪೂರ್ವಪದವು ಗುಣವಾಚಕ ವಿಶೇಷಣವಾಗಿರುತ್ತದೆ (ಹಿರಿದಾದ + ಜೇನು = ಹೆಜ್ಜೇನು). ಎರಡರಲ್ಲೂ ಉತ್ತರಪದದ ಅರ್ಥವೇ ಮುಖ್ಯ.

🌸 ದ್ವಿಗು ಸಮಾಸ & ಅಂಶೀ ಸಮಾಸ 🌸

(Dvigu Samasa: Numerical & Amshee Samasa: Part-Whole Relation)

ಸಂಖ್ಯೆ ಮತ್ತು ಅವಯವಗಳ ಕೂಡುವಿಕೆ : ಸಂಖ್ಯಾವಾಚಕ ಶಬ್ದಗಳು ನಾಮಪದದೊಂದಿಗೆ ಸೇರಿದಾಗ **ದ್ವಿಗು ಸಮಾಸ**ವೂ, ಒಂದು ವಸ್ತುವಿನ ಭಾಗಗಳು (ಅಂಶಗಳು) ಪೂರ್ಣ ವಸ್ತುವಿನೊಂದಿಗೆ ಸೇರಿದಾಗ **ಅಂಶೀ ಸಮಾಸ**ವೂ ಉಂಟಾಗುತ್ತವೆ.

೩. ದ್ವಿಗು ಸಮಾಸ 🔢

ಸಂಖ್ಯಾಪೂರ್ವಕ (ಉತ್ತರಪದ ಪ್ರಧಾನ)

ಲಕ್ಷಣ : ಪೂರ್ವಪದವು ಸಂಖ್ಯಾವಾಚಕವಾಗಿದ್ದು, ಉತ್ತರಪದದಲ್ಲಿರುವ ನಾಮಪದದೊಂದಿಗೆ ಸೇರಿ ಆಗುವ ಸಮಾಸವೇ 'ದ್ವಿಗು ಸಮಾಸ'.

ಸೂತ್ರ : [ಸಂಖ್ಯಾವಾಚಕ ಪದ] + [ನಾಮಪದ] ➔ ದ್ವಿಗು ಸಮಾಸ!

ಸಮೃದ್ಧ ಉದಾಹರಣೆಗಳು (ವಿಗ್ರಹವಾಕ್ಯದೊಂದಿಗೆ) :

- ಎರಡು + ಮಡಿ = ಇಮ್ಮಡಿ (ಎರಡು ಪಟ್ಟು)
- ಮೂರು + ಲೋಕ = ಮುಲ್ಲೋಕ / ತ್ರಿಲೋಕ
- ನಾಲ್ಕು + ಮಡಿ = ನಾಲ್ಮಡಿ
- ಏಳು + ಕಡಲು = ಏಳ್ಗಡಲು / ಏಳುಕಡಲು
- ಎಂಟು + ದಿಕ್ಕು = ಎಣ್ದಿಕ್ಕು / ಅಷ್ಟದಿಕ್ಕು
- ಹತ್ತು + ದಿಕ್ಕು = ಹತ್ತಿಕ್ಕು / ದಶದಿಕ್ಕು
- ಎರಡು + ತೋಳು = ಇರ್ದೋಳು | ಮೂರು + ಗಾಲ = ಮುಗ್ಗಾಲ
- ಪಂಚ + ಇಂದ್ರಿಯ = ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯ | ನೂರು + ಕಾಲ = ನೂರುಕಾಲ

೪. ಅಂಶೀ ಸಮಾಸ (ಅವಯವೀ ಸಮಾಸ) 🧩

ಪೂರ್ವಪದಾರ್ಥ ಪ್ರಧಾನ (ಅಂಶ-ಅಂಶೀ)

ಲಕ್ಷಣ : ಒಂದು ಪೂರ್ಣ ವಸ್ತುವಿನ (ಅಂಶಿಯ) ಭಾಗವನ್ನು (ಅಂಶವನ್ನು) ಸೂಚಿಸುವಾಗ, ಅಂಶವಾಚಕವು ಪೂರ್ವಪದವಾಗಿಯೂ ಮತ್ತು ಅಂಶಿವಾಚಕವು ಉತ್ತರಪದವಾಗಿಯೂ ಬಂದು ಪೂರ್ವಪದದ ಅರ್ಥವೇ ಪ್ರಧಾನವಾಗಿರುವ ಸಮಾಸ.

ಸೂತ್ರ : ವಿಗ್ರಹವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ [ಅಂಶಿ + ಅಂಶ] ➔ ಸಮಾಸದಲ್ಲಿ [ಅಂಶ + ಅಂಶಿ]!

ಸಮೃದ್ಧ ಉದಾಹರಣೆಗಳು (ವಿಗ್ರಹವಾಕ್ಯದೊಂದಿಗೆ) :

- ಕಾಲಿನ + ಮುಂದು = ಮುಂಗಾಲು (ಪೂರ್ವಪದ ಅರ್ಥ ಪ್ರಧಾನ)
- ಕೈಯ + ಮುಂದು = ಮುಂಗೈ
- ಕೈಯ + ಹಿಂದು = ಹಿಂಗೈ | ಕಾಲಿನ + ಹಿಂದು = ಹಿಂಗಾಲು
- ನಾಲಗೆಯ + ತುದಿ = ತುದಿನಾಲಗೆ
- ಮೂಗಿನ + ತುದಿ = ತುದಿಮೂಗು
- ಮನೆಯ + ಹಿಂದು = ಹಿತ್ತಲು / ಹಿನ್ಮನೆ
- ರಾತ್ರಿಯ + ನಡು = ನಡುರಾತ್ರಿ | ಹಗಲಿನ + ನಡು = ಮಧ್ಯಾಹ್ನ / ನಡುಹಗಲು
- ಬೆನ್ನಿನ + ಅಡಿ = ಅಡಿಬೆನ್ನು | ಹೊಟ್ಟೆಯ + ಒಳಗೆ = ಒಳಹೊಟ್ಟೆ

🔍 ಅಂಶೀ ಸಮಾಸದ ವಿಶೇಷತೆ (ಅಂಶ & ಅಂಶೀ ನಿಯಮ) :

• ಅಂಶಿ ಎಂದರೆ ಇಡೀ ಪೂರ್ಣ ವಸ್ತು (ಉದಾ: ಕಾಲು). ಅಂಶ ಎಂದರೆ ಅದರ ಒಂದು ತುಂಡು ಅಥವಾ ಭಾಗ (ಉದಾ: ಮುಂಭಾಗ). ವಿಗ್ರಹವಾಕ್ಯ ಮಾಡುವಾಗ 'ಕಾಲಿನ + ಮುಂದು' ಎಂದಿದ್ದರೂ, ಸಮಾಸವಾದಾಗ ಅಂಶವಾಚಕ ಪದವು ಮೊದಲು ಬಂದು 'ಮುಂಗಾಲು' ಆಗುತ್ತದೆ!

✨ ಭಾಗ - ೩ (ಉಭಯಪದ & ಅನ್ಯಪದ ಪ್ರಧಾನ ಸಮಾಸಗಳು)

🌸 ದ್ವಂದ್ವ ಸಮಾಸ & ಬಹುವ್ರೀಹಿ ಸಮಾಸ 🌸

(Dvandva Samasa: All Words Primary & Bahuvreehi: External Meaning Primary)

🌐 gptteachers.in

ಅರ್ಥ ಪ್ರಧಾನತೆಯ ತಾರತಮ್ಯ : ಸಮಾಸದಲ್ಲಿರುವ ಎಲ್ಲ ಪದಗಳಿಗೂ ಸಮಾನ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯತೆ ಇದ್ದರೆ **ದ್ವಂದ್ವ ಸಮಾಸ**; ಆದರೆ ಆ ಎರಡೂ ಪದಗಳ ಅರ್ಥ ಬಿಟ್ಟು ಮೂರನೆಯ ಹೊಸ ಅರ್ಥ ಬಂದರೆ **ಬಹುವ್ರೀಹಿ ಸಮಾಸ** ಎನಿಸುತ್ತದೆ.

೫. ದ್ವಂದ್ವ ಸಮಾಸ 👥

ಸರ್ವಪದಾರ್ಥ / ಉಭಯಪದ ಪ್ರಧಾನ

ಲಕ್ಷಣ : ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಅರ್ಥವುಳ್ಳ ಅನೇಕ ನಾಮಪದಗಳು ಸೇರಿ ಸಮಾಸವಾದಾಗ, ಎಲ್ಲ ಪದಗಳ ಅರ್ಥಗಳೂ ಪ್ರಧಾನವಾಗಿದ್ದು, ಸಮಾಸದ ಅಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಬಹುವಚನ ಪ್ರತ್ಯಯವನ್ನು ಪಡೆಯುವ ಸಮಾಸ.

ಸೂತ್ರ : [ಪದ ೧ + ಪದ ೨ + ಪದ ೩...] ➔ ಸಮಾಸದಲ್ಲಿ ಬಹುವಚನ ರೂಪ!

ಸಮೃದ್ಧ ಉದಾಹರಣೆಗಳು (ವಿಗ್ರಹವಾಕ್ಯದೊಂದಿಗೆ) :

- ಗಿಡವೂ + ಮರವೂ + ಬಳ್ಳಿಯೂ = ಗಿಡಮರಬಳ್ಳಿಗಳು
- ತಾಯಿಯೂ + ತಂದೆಯೂ = ತಾಯಿ-ತಂದೆಯರು / ತಂದೆತಾಯಿಗಳು
- ಆನೆಯೂ + ಕುದುರೆಯೂ + ಒಂಟೆಯೂ = ಆನೆಕುದುರೆಒಂಟೆಗಳು
- ಕೆರೆಯೂ + ಕಟ್ಟೆಯೂ + ಬಾವಿಯೂ = ಕೆರೆಕಟ್ಟೆಬಾವಿಗಳು
- ಸೂರ್ಯನೂ + ಚಂದ್ರನೂ = ಸೂರ್ಯಚಂದ್ರರು
- ಹಣ್ಣೂ + ಕಾಯಿಯೂ = ಹಣ್ಣುಕಾಯಿಗಳು
- ಕಣ್ಣೂ + ಕಿವಿಯೂ + ಮೂಗೂ = ಕಣ್ಣುಕಿವಿಮೂಗುಗಳು
- ರಾಮನೂ + ಲಕ್ಷ್ಮಣನೂ = ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರು

೬. ಬಹುವ್ರೀಹಿ ಸಮಾಸ 👑

ಅನ್ಯಪದಾರ್ಥ ಪ್ರಧಾನ

ಲಕ್ಷಣ : ಸಮಾಸದಲ್ಲಿರುವ ಪೂರ್ವೋತ್ತರ ಪದಗಳೆರಡರ ಅರ್ಥವೂ ಮುಖ್ಯವಾಗದೆ, ಆ ಎರಡೂ ಪದಗಳಿಂದ ಸೂಚಿತವಾಗುವ ಬೇರೊಂದು ಮೂರನೆಯ ವಸ್ತುವಿನ (ಅನ್ಯಪದದ) ಅರ್ಥವೇ ಪ್ರಧಾನವಾಗಿರುವ ಸಮಾಸ.

ಸೂತ್ರ : [ಪೂರ್ವಪದ + ಉತ್ತರಪದ] ➔ ಬೇರೊಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿ/ದೇವರ ಹೆಸರು!

ಸಮೃದ್ಧ ಉದಾಹರಣೆಗಳು (ವಿಗ್ರಹವಾಕ್ಯದೊಂದಿಗೆ) :

- ಮೂರು + ಕಣ್ಣುಳ್ಳವನು ಯಾವನೋ ಅವನು = ಮುಕ್ಕಣ್ಣ (ಶಿವ)
- ಚಕ್ರವು + ಪಾಣಿಯಲ್ಲಿ ಉಳ್ಳವನು ಯಾವನೋ ಅವನು = ಚಕ್ರಪಾಣಿ (ವಿಷ್ಣು)
- ಹಣೆ + ಕಣ್ಣುಳ್ಳವನು ಯಾವನೋ ಅವನು = ಹಣೆಗಣ್ಣ (ಶಿವ)
- ನಾಲ್ಕು + ಮುಖವುಳ್ಳವನು ಯಾವನೋ ಅವನು = ನಾಲ್ಮೊಗ (ಬ್ರಹ್ಮ)
- ಪೀತಾಂಬರವನ್ನು ಉಟ್ಟವನು ಯಾವನೋ ಅವನು = ಪೀತಾಂಬರ (ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ)
- ಗಜದ ಮುಖದಂತಹ ಮುಖವುಳ್ಳವನು = ಗಜಮುಖ / ಗಜಾನನ (ಗಣಪತಿ)
- ಜಿಂಕೆಯ ಕಣ್ಣಿನಂತಹ ಕಣ್ಣುಳ್ಳವಳು = ಜಿಂಕೆಗಣ್ಣಿ (ಸುಂದರಿ)
- ಹತ್ತು ತಲೆಗಳುಳ್ಳವನು ಯಾವನೋ ಅವನು = ದಶಾನನ / ದಶಕಂಠ (ರಾವಣ)

🔍 ದ್ವಂದ್ವ ಮತ್ತು ಬಹುವ್ರೀಹಿ ಸಮಾಸಗಳ ಅಂತರ :

- ದ್ವಂದ್ವ ಸಮಾಸದಲ್ಲಿ ಸಮಾಸವಾದ ಪದಗಳು ತಮ್ಮ ಸ್ವಂತ ಅಸ್ತಿತ್ವವನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಂಡು ಬಹುವಚನವಾಗುತ್ತವೆ (ಗಿಡಮರಗಳು). ಆದರೆ ಬಹುವ್ರೀಹಿ ಸಮಾಸದಲ್ಲಿ ಪದಗಳ ಅರ್ಥ ಗೌಣವಾಗಿ, 'ಯಾವನೋ ಅವನು / ಯಾವಳೋ ಅವಳು' ಎಂದು ಮತ್ತೊಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ನಿರ್ದೇಶಿಸುತ್ತವೆ (ಮುಕ್ಕಣ್ಣ = ಶಿವ).

✨ ಭಾಗ - ೪ (ಕ್ರಿಯಾಪದ, ಗಮಕ & ಸಾರಾಂಶ ಕೋಷ್ಟಕ)

🌸 ಕ್ರಿಯಾ ಸಮಾಸ, ಗಮಕ ಸಮಾಸ & ಸಮಗ್ರ ಸಾರಾಂಶ 🌸

(Kriya Samasa, Gamaka Samasa & Master Summary Table)

🌐 gptteachers.in

ಕ್ರಿಯಾಪದ ಮತ್ತು ಕೃದಂತಗಳ ಸಮಾಸ : ಉತ್ತರಪದದಲ್ಲಿ ಕ್ರಿಯಾಪದ ಬಂದರೆ **ಕ್ರಿಯಾ ಸಮಾಸ**ವೆಂದೂ; ಪೂರ್ವಪದದಲ್ಲಿ ಕೃದಂತ ಅಥವಾ ಸರ್ವನಾಮ ಬಂದು ಉತ್ತರಪದದಲ್ಲಿ ನಾಮಪದ ಬಂದರೆ **ಗಮಕ ಸಮಾಸ**ವೆಂದೂ ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ.

೭. ಕ್ರಿಯಾ ಸಮಾಸ ⚙️

ಉತ್ತರಪದ ಕ್ರಿಯಾರೂಪ

ಲಕ್ಷಣ : ಪೂರ್ವಪದವು ದ್ವಿತೀಯಾ ವಿಭಕ್ತ್ಯಂತ ನಾಮಪದವಾಗಿದ್ದು, ಉತ್ತರಪದದಲ್ಲಿರುವ ಕ್ರಿಯಾಪದದೊಂದಿಗೆ ಸೇರಿ ಆಗುವ ಸಮಾಸವೇ 'ಕ್ರಿಯಾ ಸಮಾಸ'.

ಸೂತ್ರ : [ದ್ವಿತೀಯಾ ನಾಮಪದ] + [ಕ್ರಿಯಾಪದ] ➔ ಕ್ರಿಯಾ ಸಮಾಸ!

ಸಮೃದ್ಧ ಉದಾಹರಣೆಗಳು (ವಿಗ್ರಹವಾಕ್ಯದೊಂದಿಗೆ) :

- ಮೈಯನ್ನು + ತಡವಿದನು = ಮೈದಡವಿದನು
- ಕೈಯನ್ನು + ಮುಗಿದನು = ಕೈಮುಗಿದನು
- ಕಣ್ಣನ್ನು + ಮುಚ್ಚಿದನು = ಕಣ್ಮುಚ್ಚಿದನು
- ಬಿಲ್ಲನ್ನು + ಹಿಡಿದನು = ಬಿಲ್ಲಿಡಿದನು
- ಕಾಲನ್ನು + ಕೆರೆದನು = ಕಾಲ್ಕೆರೆದನು
- ತಲೆಯನ್ನು + ತಗ್ಗಿಸಿದನು = ತಲೆತಗ್ಗಿಸಿದನು
- ಬೆವರನ್ನು + ಸುರಿಸಿದನು = ಬೆವರ್ಸುರಿಸಿದನು
- ಮಾತನ್ನು + ಮೀರಿದನು = ಮಾನ್ಮೀರಿದನು

೮. ಗಮಕ ಸಮಾಸ 📜

ಕೃದಂತ / ಸರ್ವನಾಮ ಪೂರ್ವಕ

ಲಕ್ಷಣ : ಪೂರ್ವಪದದಲ್ಲಿ ಕೃದಂತವಾಗಲಿ (ಕ್ರಿಯಾರೂಪದ ವಿಶೇಷಣ) ಅಥವಾ ಸರ್ವನಾಮವಾಗಲಿ ಇದ್ದು, ಉತ್ತರಪದದಲ್ಲಿರುವ ನಾಮಪದದೊಂದಿಗೆ ಕೂಡಿ ಆಗುವ ಸಮಾಸವೇ 'ಗಮಕ ಸಮಾಸ'.

ಸೂತ್ರ : [ಕೃದಂತ / ಸರ್ವನಾಮ] + [ನಾಮಪದ] ➔ ಗಮಕ ಸಮಾಸ!

ಸಮೃದ್ಧ ಉದಾಹರಣೆಗಳು (ವಿಗ್ರಹವಾಕ್ಯದೊಂದಿಗೆ) :

- ಮಾಡಿದುದು + ಅಡಿಗೆ = ಮಾಡಿದಡಿಗೆ (ಕೃದಂತ ಗಮಕ)
- ಓದಿದುದು + ಪುಸ್ತಕ = ಓದಿದಪುಸ್ತಕ
- ಕುದಿಯುವುದು + ನೀರು = ಕುದಿನೀರು
- ಬೆಂದುದು + ಅನ್ನ = ಬೆಂದನ್ನ | ತಿಂದದ್ದು + ಹಣ್ಣು = ತಿಂದಹಣ್ಣು
- ಅವನು + ಮಾನವ = ಆ ಮಾನವ (ಸರ್ವನಾಮ ಗಮಕ)
- ಅದು + ಮನೆ = ಆ ಮನೆ | ಇದು + ಕಲ್ಲು = ಈ ಕಲ್ಲು
- ಓಡುವ + ಕುದುರೆ = ಓಡುವಕುದುರೆ | ಹರಿಯುವ + ನದಿ = ಹರಿನದಿ

ಕ್ರ.ಸಂ.	ಸಮಾಸದ ಹೆಸರು	ಅರ್ಥಪ್ರಧಾನತೆ	ಮುಖ್ಯ ಲಕ್ಷಣ	ಉದಾಹರಣೆ
೧	ತತ್ಪುರುಷ ಸಮಾಸ	ಉತ್ತರಪದ ಪ್ರಧಾನ	ಪೂರ್ವಪದ ವಿಭಕ್ತಿ ಲೋಪವಾಗುವುದು	ಮರಗಾಲು, ಅರಮನೆ
೨	ಕರ್ಮಧಾರಯ ಸಮಾಸ	ಉತ್ತರಪದ ಪ್ರಧಾನ	ವಿಶೇಷಣ-ವಿಶೇಷ್ಯ / ಉಪಮಾನ ಸಂಬಂಧ	ಹೆಜ್ಜೇನು, ಕೆಂಗಣ್ಣು
೩	ದ್ವಿಗು ಸಮಾಸ	ಉತ್ತರಪದ ಪ್ರಧಾನ	ಪೂರ್ವಪದದಲ್ಲಿ ಸಂಖ್ಯಾವಾಚಕವಿರುವುದು	ಇಮ್ಮಡಿ, ಮುಲ್ಲೋಕ
೪	ಅಂಶೀ ಸಮಾಸ	ಪೂರ್ವಪದ ಪ್ರಧಾನ	ವಸ್ತುವಿನ ಭಾಗ (ಅಂಶ) ಮೊದಲು ಬರುವುದು	ಮುಂಗಾಲು, ತುದಿನಾಲಗೆ
೫	ದ್ವಂದ್ವ ಸಮಾಸ	ಸರ್ವಪದ ಪ್ರಧಾನ	ಎಲ್ಲ ನಾಮಪದಗಳೂ ಸೇರಿ ಬಹುವಚನವಾಗುವುದು	ಗಿಡಮರಗಳು, ಸೂರ್ಯಚಂದ್ರರು
೬	ಬಹುವ್ರೀಹಿ ಸಮಾಸ	ಅನ್ಯಪದ ಪ್ರಧಾನ	ಮೂರನೆಯ ವ್ಯಕ್ತಿಯ/ವಸ್ತುವಿನ ಅರ್ಥ ಕೊಡುವುದು	ಮುಕ್ಕಣ್ಣ, ಚಕ್ರಪಾಣಿ
೭	ಕ್ರಿಯಾ ಸಮಾಸ	ಕ್ರಿಯಾಪದ ಪ್ರಧಾನ	ಉತ್ತರಪದದಲ್ಲಿ ಕ್ರಿಯಾಪದವಿರುವುದು	ಕೈಮುಗಿದನು, ಕಣ್ಮುಚ್ಚಿದನು
೮	ಗಮಕ ಸಮಾಸ	ಉತ್ತರಪದ ಪ್ರಧಾನ	ಪೂರ್ವಪದದಲ್ಲಿ ಕೃದಂತ ಅಥವಾ ಸರ್ವನಾಮವಿರುವುದು	ಮಾಡಿದಡಿಗೆ, ಆ ಮನೆ

💡 ಅರಿ ಸಮಾಸ ಎಚ್ಚರಿಕೆ: ಕನ್ನಡ ಪದದೊಂದಿಗೆ ಸಂಸ್ಕೃತ ಪದ ಸೇರಿ ಸಮಾಸವಾದರೆ ಅದು ದೋಷಯುಕ್ತ 'ಅರಿ ಸಮಾಸ' (ಉದಾ: ಕಾಗದಪತ್ರ, ಬಿರುದುರಾಯ)!

🌐 gptteachers.in